

**In memoriam Dr. F.E. Loosjes
1913-1994**

A.C. VAN BRUGGEN & E. GITTENBERGER

Nationaal Natuurhistorisch Museum, Postbus 9517, 2300 RA Leiden

Dr. Fredrik Elisa Loosjes, internationally renowned specialist in the land snail family Clausiliidae, died on 25 July 1994. Born in Hilversum on 13 August 1913, he read biology at Amsterdam University in 1931-1937. He obtained his Ph.D. on a monograph of the Indo-Australian Clausiliidae in 1953 (still frequently consulted) at the same university. Although he had a distinguished career as a specialist in control measures and related, particularly environmental, problems, he devoted much of his spare time to the pulmonate family Clausiliidae. At the end of his working life he was Inspector of Environmental Health. He assembled a large, world-wide collection of shell material (now in the National Museum of Natural History, Leiden) and published more than 30 papers on the subject. The obituary lists his malacological papers and the new taxa described, frequently in collaboration with his wife, Mrs. A.C.W. Loosjes-van Bommel.

Key words: Gastropoda, Pulmonata, Clausiliidae, taxonomy, literature, obituary, Indonesia.

Op 25 juli 1994 overleed te Ede Dr. Fredrik Elisa Loosjes, bioloog en malacoloog wiens naam binnen de malacologie voor altijd verbonden zal blijven aan de slakkenfamilie die hem het liefst was, de Clausiliidae.

Geboren te Hilversum op 13 augustus 1913, begon Loosjes in 1931 met de studie biologie aan de Universiteit van Amsterdam, waar hij in 1937 het doctoraal-examen behaalde, met als hoofdvak dierkunde en als bijvakken plantkunde en paleontologie. Van 1937 tot aan zijn pensionering in 1978, met een korte onderbreking voor de militaire dienst (1938-1940), werkte Loosjes als bioloog in diverse betrekkingen aan bestrijdingsmiddelen en daaraan gerelateerde problemen: Laboratorium B.P.M. (Amsterdam, 1937-1938), Koloniaal Instituut (Amsterdam, tegenwoordig Koninklijk Instituut voor de Tropen, 1940-1947), en Plantenziektenkundige Dienst (Wageningen, 1947-1968). Gedurende de laatste tien jaar voor de pensioengerechtigde leeftijd (1968-1978) werd als Inspecteur bij de Hoofdinspectie Milieu-Hygiëne gewerkt. Deze carrière resulteerde o.m. in 30 publicaties over bestrijdingsmiddelen en methoden van onderzoek desbetreffend.

De promotie vond plaats te Amsterdam in 1953, met als proefschrift, "Monograph of the Indo-Australian Clausiliidae" (promotor Prof. Dr. H. Engel). De dissertatie had geen duidelijke relatie met het biologisch werk in diensttijd, maar des te meer met de vele uren daarnaast, met de Loosjes zoals die in de vereniging bekend was, als de specialist voor clausilia's. Het is een van de weinige Nederlandse systematische dissertaties over een groep van landslakken en nog steeds een uiterst waardevolle bron voor samengevatte kennis aangaande de systematiek van Zuidoostaziatische Clausiliidae. Behalve het proefschrift deed Loosjes nog een reeks van publicaties over Clausiliidae het licht zien. Naast de Aziatische Phaedusinae en de Europese Clausiliinae kregen daarbij later ook de Zuid Amerikaanse Neniinae veel aandacht. Hierdoor werd zijn faam als specialist voor deze zeer soortenrijke familie wereldwijd gevestigd.

Fig. 1. Dr. Fredrik Elisa Loosjes, omtrent 1970.

Sinds 1940 was Loosjes gehuwd met Anna Catharina Wilhelmina van Bommel, die hem gedurende 54 jaren terzijde stond. Uit dit huwelijk werden twee dochters geboren. 'Loosjes-van Bommel' fungeerde als mede-auteur bij diverse publicaties. Zij verzorgde bovendien een deel van het administratieve werk, en hield de indrukwekkend uitgegroeide kaartsystemen bij, die onmisbaar zijn als basis voor systematisch onderzoek. Xerox en computer kwamen hierbij te laat.

Loosjes was binnen de malacologische wereld ook als bestuurder actief. Zo was hij Secretaris van de Nederlandse Malacologische Vereniging en Redacteur van het Correspondentieblad (destijds gecombineerde functies) in de periode 1942-1948 en Vice-President van *Unitas Malacologica Europaea* van 1968 tot 1971. Insiders weten dat de oorlogsperiode 1940-1945 ook voor de vereniging heel moeilijk is geweest. Wij allen zijn Loosjes dankbaar dat hij een van de bestuurders was, die bijgedragen hebben aan het voortbestaan van de N.M.V. in tijden van tegenspoed.

De schrijvers van dit in memoriam hebben herinneringen aan Loosjes die grotendeels uit verschillende perioden dateren. De eerste auteur maakte hem mee op vergaderingen en excursies van de vereniging in de late jaren veertig en vroege jaren vijftig. In die tijd waren biologische promoties nog een zeldzaamheid en het doctoraat van Loosjes kreeg grote aandacht — nog altijd neemt dit werk een ereplaats in de bibliotheek van de eerste auteur in, die heel prettige herinneringen aan deze tijd (toen hij zelf student was) bewaart. Loosjes was een uiterst bescheiden mens, waar wij jongeren hoog tegenop zagen.

In NMV-verband heeft de tweede auteur Loosjes nauwelijks meegemaakt: "Onze

correspondentie en gesprekken kwamen later op gang, naarmate mijn persoonlijke belangstelling steeds meer in de richting van de Clausiliidae ging. Ik prijs me gelukkig nog uitvoerig over het *Albinaria*-project met Fredrik van gedachten gewisseld te hebben. We waren het roerend eens over de wat al te vlotte naamsveranderingen die door sommige auteurs gepubliceerd werden. Het was heel inspirerend om samen naar bijv. een nog onbeschreven, bijzonder fraaie, *Montenegrina* te kijken. Kortom, naast een brede algemeen biologische belangstelling was er die voorliefde voor een groep van slakken, waar alleen buitenstaanders zich over verbazen en waarbij leeftijd geen rol speelt."

De uitstekend geadmisteerde collectie van Dr. F.E. Loosjes, ca. 3500 monsters Clausiliidae en een gering aantal andere mollusken, is op diens verzoek overgedragen aan het Nationaal Natuurhistorisch Museum te Leiden. Dit museum heeft nu de beschikking over een van de belangrijkste collecties ter wereld op dit gebied.

De auteurs zijn Mevr. Loosjes-van Bommel dank verschuldigd voor talrijke gegevens die in deze necrologie verwerkt zijn.

LIJST VAN MALACOLOGISCHE PUBLICATIES

- 1937 — Beitrag zu der Molluskenfauna der Kurischen Nehrung. — *Basteria* 2: 17-20.
 1940 — [*Clausilia biplicata*]. — *Corr.Bl. Ned. Malac. Ver.* 16: 101.
 1941 — Züchtungsversuche mit Clausiliidae. — *Basteria* 6: 26-36.
 1946 — Eenige biologische gegevens over een aantal soorten Clausiliidae. — *Basteria* 10: 1-8.
 1948 — On the inner structure of the shells of *Hemiphaedusa cambojensis* Pfr. and *Phaedusa paviei* Morlet (Gastropoda, Pulmonata). — *Bull. Mus. Roy. Hist. Nat. Belg.* 24 (39): 1-8, fig. 1-8.
 1949 — On *Phaedusa paviei* Morlet and an allied new species. — *Basteria* 13: 31-35, fig. 1-3, pl. IV (F.E. Loosjes & A.C.W. Loosjes-van Bommel).
 1950 — Some new gastropods of the family Clausiliidae from the Philippine Islands and Siam. — *Proc. U.S. Natn. Mus. Washington* 100 (3269): 539-545, fig. 51-53.
 1951 — De verspreiding van *Clausilia dubia* Drap. in Nederland. — *De Lev. Nat.* 54: 173-174.
 1952 — Iets over de landslakkenfamilie der Clausiliidae. — *De Lev. Nat.* 55: 84-89, fig. 1-2.
 — De Nederlandse Clausiliidae. — *De Lev. Nat.* 55: 173-175, fig. 1.
 — De levenscyclus van "Clausilia's". — *De Lev. Nat.* 55: 188-190.
 1953 — Malakologische Resultate einer Reise nach der asiatischen Türkei, 3. Clausilien-Ausbeute des Herrn H.W.E. Croockewit aus der asiatischen Türkei, Umgebung von Zonguldak. — *Basteria* 17: 28-31, fig. 2.
 — Fossil Clausiliidae (Gastropoda, Pulmonata) in the Netherlands. — *Meded. Geol. Sticht. N.S.* 7: 21-24, 1 fig.
 — Monograph of the Indo-Australian Clausiliidae (Gastropoda, Pulmonata, Clausiliidae, Phaedusinae). — *Beaufortia* 31 (vol. 3): 1-226, fig. 1-56, foto's 1-4, pl. 1, 1 krt. [ook als dissertatie, Universiteit van Amsterdam].
 1955 — Eine Clausilien-Ausbeute von Kreta. — *Sitzungsber. Österr. Akad. Wiss. Math.-Naturw. Kl. Abt. I*, 164: 855-885, fig. 1-5.
 — Landslakken. — *Vlugschr. Plantenziektenk. Dienst Wageningen* 74: 1-8.

- 1956 — Clausiliidae (Gastropoda, Pulmonata) from Western New Guinea. — Zool. Meded. Leiden 34: 227-230, fig. 1-2.
— *Euphaedusa cumingiana recondita* (Sykes) (Moll., Styllom.) auf Flores. — Verh. Naturf. Ges. Basel 67: 53-54, fig. 1-2.
- 1957 — On a new *Andina* (Gastropoda, Clausiliidae) from Peru. — Zool. Meded. Leiden 35: 229-234, fig. 1-2.
- 1963 — Supplement to a Monograph of the Indo-Australian Clausiliidae. — Zool. Meded. Leiden 38: 153-169, fig. 1-5, pl. V.
— Clausiliidae (Gastropoda, Pulmonata) collected by the Netherlands biological expedition to Turkey in 1959. — Zool. Meded. Leiden 38: 243-260, fig. 1-2, pl. XVII-XX.
- 1964 — Einiges über *Armenica* O. Boettger, 1877. — Arch. Molluskenk. 93: 145-150, fig. 1-5.
— Rectificatie voor C.B. 106 p. 1100: Eemterreinen te Amsterdam West. — Corr.Bl. Ned. Malac. Ver. 109: 442.
- 1965 — Slakken eten bladluizen. — Corr.Bl. Ned. Malac. Ver. 112: 1179.
— Some views on Indo-Australian *Phaedusinae* and the establishment of a new subgenus. — Basteria 29: 30-36, fig. 1-2.
- 1966 — Eine Clausilien-Ausbeute aus Mazedonien (Mollusca Gastropoda). — Fragm. Balcan. 5 (17) (127): 121-124, fig. 1.
— Some anatomical, systematical and geographical data on *Neniinae* (Gastropoda, Clausiliidae). — Zool. Verh. Leiden 77: 1-59, fig. 1-38, pl. 1 (F.E. Loosjes & A.C.W. Loosjes-van Bemmell).
- 1968 — Contributions to the distribution of the Clausiliidae (Gastropoda, Pulmonata) in the Karst regions of Romania. — Zool. Meded. Leiden 43: 41-55, fig. 1-2, pl. 1 (F.E. Loosjes & A. Negrea).
— *Carinigera dextrorsa* (O. Boettger, 1877) home again at last (Gastropoda, Clausiliidae). — Beaufortia 15 (199): 135-137.
- 1970 — Notes concernant *Laminifera* (*Bofilliella*) *subarcuata* (Bofill). — Basteria 34: 55-57, fig. 1 (F.E. Loosjes & C. Altimira Aleu).
- 1973 — Das System der Clausiliiden (Gastropoda: Euthyneura). — Arch. Molluskenk. 103: 175-178 (F.E. Loosjes & A.C.W. Loosjes-van Bemmell).
— Some anatomical and systematic data on Asiatic Clausiliidae (Gastropoda, Pulmonata). — Ann. Zool. Polska Akad. Nauk 30: 287-317, fig. 1-11, pl. 1) (F.E. Loosjes & A.C.W. Loosjes-van Bemmell).
- 1977 — In memoriam Dr. F.P. Koumans, 1905-1977. — Basteria 41: 87-90, 1 fig.
- 1984 — On a collection of Peruvian *Neniinae* (Mollusca: Gastropoda: Clausiliidae), with a check-list and a provisional key to all the Peruvian species known. — Zool. Verh. Leiden 212: 1-38, fig. 1-14 (F.E. Loosjes & A.C.W. Loosjes-van Bemmell).
- 1988 — On a new *Montenegrina* species from Greece (Gastropoda: Pulmonata: Clausiliidae). — Basteria 52: 189-191, fig. 1 (F.E. Loosjes & A.C.W. Loosjes-van Bemmell).
- 1989 — Descriptions of new Peruvian *Neniinae* (Gastropoda: Pulmonata: Clausiliidae), with some notes on the nomenclature. — Basteria 53: 81-89, fig. 1-5 (F.E. Loosjes & A.C.W. Loosjes-van Bemmell).

LIJST VAN NIEUWE TAXA BESCHREVEN DOOR F.E. LOOSJES
EN MEDEWERKERS

- admirabilis* Loosjes & Loosjes-van Bemmél, 1989, *Columbinia*
angkanensis Loosjes, 1950, *Phaedusa* (*Euphaedusa*) *aculus*
annae Loosjes, 1950, *Zaptyx* (*Zaptyx*)
batuensis Loosjes, 1953, *Phaedusa corticina*
brachyptycta Loosjes, 1953, *Pseudonenia*
breurei Loosjes & Loosjes-van Bemmél, 1984, *Temesa* (*Temesa*)
cicatricosa Loosjes & Loosjes-van Bemmél, 1989, *Steeriana* (*Cylindronenia*)
compressa Loosjes, 1953, *Phaedusa filicostata*
concavelamellata Loosjes, 1963, *Acrotoma* (*Acrotoma*)
dobrogensis Loosjes & Negrea, 1968, *Laciniaria* (*Bulgarica*)
dorsoplicata Loosjes, 1953, *Phaedusa*
dragonarana Loosjes, 1955, *Albinaria vermiculata*
fartilis Loosjes, 1963, *Euxinastra*
flammulata Loosjes, 1957, *Andinia*
forceps Loosjes & Loosjes-van Bemmél, 1973, *Tropidauchenia proctostoma*
fornicata Loosjes, 1963, *Acrophaedusa*
fucosa Loosjes, 1963, *Pseudonenia*
gracilentata Loosjes, 1953, *Pseudonenia*
jacobsoni Loosjes, 1953, *Pseudonenia*
janisidana Loosjes, 1955, *Albinaria vermiculata*
(*Juttingia*) Loosjes, 1965, *Pseudonenia*
lucens Loosjes, 1953, *Phaedusa*
miranda Loosjes & Loosjes-van Bemmél, 1973, *Formosana* (*Dextroformosana*)
musangensis Loosjes, 1953, *Phaedusa filicostata*
pangamitoensis Loosjes & Loosjes-van Bemmél, 1989, *Steeriana* (*Cylindronenia*)
paximadiana Loosjes, 1955, *Albinaria vermiculata*
phongthoensis Loosjes & Loosjes-van Bemmél, 1949, *Phaedusa*
pomabambensis Loosjes & Loosjes-van Bemmél, 1989, *Andiniella*
Pseudogracilinenia Loosjes & Loosjes-van Bemmél, 1984
rehderi Loosjes, 1950, *Zaptyx* (*Zaptyx*)
Renschiphaedusa Loosjes & Loosjes-van Bemmél, 1973
scalariformis Loosjes, 1953, *Pseudonenia*
thrausta Loosjes, 1953, *Acrophaedusa*
thysi Loosjes & Loosjes-van Bemmél, 1988, *Montenegrina*
valentini Loosjes, 1964, *Armenica* (*Armenica*)
Weyrauchella Loosjes & Loosjes-van Bemmél, 1966